

BESLUT

Datum
2025-11-17

Dnr
10371-2024

Sid
1 (4)

Stf justitieombudsmannen
Stefan Holgersson

Kritik mot Kriminalvården, frivården Norra Norrland, för att på eget initiativ ha informerat en person om att handlingar begärts ut om honom samt i samband med detta lämnat ut namnet på den som gjort framställningen. Agerandet har utifrån grundtanken bakom anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § tryckfrihetsförordningen bedömts som olämpligt

Beslutet i korthet: Ett frivårdskontor informerade på eget initiativ en tidigare klient om att uppgifter hade begärts ut om honom och vem som låg bakom framställningen. Personen som begärt att få ut uppgifterna blev därefter kontaktad av klienten. JO anser att frivårdens agerande har varit olämpligt då det inte är förenligt med grundtanken bakom anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § tryckfrihetsförordningen och kritiserar frivården för det.

Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram klagomål mot Kriminalvården, frivården Norra Norrland, och uppgav bl.a. följande.

I ett e-postmeddelande den 6 november 2024 till Kriminalvården efterfrågade han uppgifter om vilka behandlingar och andra åtgärder som genomförts och som fortfarande pågår för en namngiven person (BB). Den 11 november 2024 blev han kontaktad via e-post av BB som skrev att han visste om att AA hade frågat om honom. Dagen därpå fick han svar från frivården att det inte fanns några allmänna handlingar att lämna ut. Han tog då kontakt med frivården och frågade om personer upplyses om att de har blivit omfrågade och av vem. Vidare ifrågasatte han uppgiften om att det inte pågick några åtgärder för BB. Frivården svarade honom att det inte finns någon sådan rutin men att detta hade gjorts i det här fallet i samband med att BB ringt dit.

Han har tidigare blivit hotad av BB och anser att den handläggare som upplyste BB om hans förfrågan har begått ett tjänstefel och utsatt honom för fara.

Utredning

JO uppmanade Kriminalvården att yttra sig över anmälan och besvara de frågor som framgår av remissvaret nedan.

Myndigheten, genom en tillförordnad chef för verksjuridik – dataskydd, sekretess m.m., yttrade sig i huvudsak enligt följande:

Utreddning

Uppgifter har inhämtats från Kriminalvårdens region Nord, som i sin tur inhämtat uppgifter från frivården Norra Norrland. Berörd befattningshavare har fått möjlighet att lämna synpunkter.

Den 6 november 2024 kl. 13.05 fick administrationen vid frivården Umeå ett e-postmeddelande från registraturen på Kriminalvårdens huvudkontor angående AA:s begäran om utlämnande av allmänna handlingar avseende en klient. Kl. 15.20 samma dag skickades ett e-postmeddelande till AA som begärt ut handlingarna med svaret att det inte fanns några allmänna handlingar att lämna ut då klienten avslutat sin övervakning. Svaret skickades efter konsultation med kriminalvårdsinspektör och tidigare handläggare.

Den 11 november 2024 kl. 15.34 fick administrationen ett nytt e-postmeddelande från AA där han beskrev att klienten hade fått veta att han efterfrågat uppgifter. AA ville veta om frivården upplyser klienter om någon begärt ut handlingar på dem. Kriminalvårdsinspektör och tidigare handläggare tillfrågades och det framkom att den tidigare klienten hade ringt till handläggaren på frivården i ett annat ärende och då blivit upplyst om att personen (angiven med för- och efternamn) hade efterfrågat uppgifterna.

Administrationen besvarade e-postmeddelandet genom att upplysa om att frivården inte har som rutin att upplysa personer om att någon begärt ut allmänna handlingar gällande dem och att i aktuellt fall hade klienten som begäran om utlämnande avsåg ringt till frivården och då blivit upplyst om att AA efterfrågat uppgifter.

Den 13 november 2024 ringde AA till frivården och undrade om det inte var tjänstefel att lämna ut uppgiften om att någon frågat efter upplysningar om en klient till klienten. AA undrade även om den allmänna brevlådan var en allmän handling och fick svaret att så är det.

AA begärde sedan att få prata med en chef och fick numret till kriminalvårdsinspektören. Kriminalvårdsinspektören ringde upp AA och besvarade hans frågor. Kriminalvårdsinspektören informerade även om att den som begär ut allmänna handlingar har rätt att vara anonym.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, TF, framgår bl.a. att till främjande av ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande ska var och en ha rätt att ta del av allmänna handlingar.

Av 2 kap. 18 § TF framgår bl.a. att en myndighet inte på grund av att någon begär att få ta del av en allmän handling får efterforska vem denne är eller vilket syfte han eller hon har med sin begäran i större utsträckning än vad som behövs för att myndigheten ska kunna pröva om det finns hinder mot att handlingen lämnas ut.

Kriminalvårdens bedömning

Har frivården på eget initiativ upplyst den omfrågade klienten om AA:s identitet och om att han har begärt att få ta del av allmänna handlingar om klienten?

Den klient som begäran om utlämnande av allmän handling avsåg har informerats om AA:s begäran och om hans identitet.

Ar frivårdens svar till AA om att det inte fanns några allmänna handlingar att lämna ut korrekt?

Frivården har lämnat korrekt svar till AA angående att det inte fanns några allmänna handlingar av det slag som efterfrågats, eftersom anmälaren efterfrågat "vilka åtgärder som görs för honom", dvs. för klienten, och inga åtgärder var aktuella då ärendet var avslutat hos frivården.

Kriminalvårdens bedömning

I 2 kap. 18 § TF regleras det s.k. anonymitetsskyddet. Detta innebär att en sökande i princip inte behöver uppge sitt namn eller skälet till att varför hen begär ut en handling. En myndighet får inte på grund av att någon begär att få ta del av en allmän handling efterforska vem hen är eller vilket syfte hen har med sin begäran i större utsträckning än vad som behövs för att myndigheten ska kunna pröva om det finns hinder mot att handlingen lämnas ut. Även om identiteten hos en person som begär att få ta del av allmänna handlingar är känd bör myndigheten, utifrån grundtanken bakom anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § TF, inte utan vidare föra uppgifterna vidare (se bl.a. JO 2013/14 s. 615, JO 2017/18 s. 491 och JO 2018/19 s. 326).

Kriminalvården anser att handläggaren vid frivården Norra Norrland har brutit i hanteringen av utlämnande av allmänna handlingar då handläggaren har upplyst klienten begäran avsåg om att en begäran om utlämnande av allmän handling inkommit och lämnat ut uppgift om namn på den person som gjort begäran till klienten. En begäran om utlämnande av allmän handling omfattas i sig inte av sekretess. Om någon begär ut själva begäran om utlämnande av allmän handling kan den lämnas ut om den ännu inte hunnit gallras (jfr HFD 2023 not. 17) men att myndigheten upplyser en klient om att någon gjort en begäran och även underrättar klienten om vem som gjort begäran strider mot grundtanken med anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § TF.

Sedan händelsen har ansvarig chef haft ett samtal med berörd handläggare och även lyft frågan för all personal på APT för att säkerställa att personalen vet hur dessa frågor ska hanteras och vilka uppgifter som får lämnas ut och inte. Kriminalvårdsinspektören har agerat så snart det kom till hans kännedom vad som hänt och Kriminalvården bedömer att de åtgärder som frivården redan har vidtagit i form av informationsinsats på APT och samtal med berörd medarbetare är tillräckliga för att säkerställa att anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § TF upprätthålls. Vad gäller svaret till AA att det inte fanns några handlingar att lämna ut framgår inget annat av utredningen än att frivården lämnat ett riktigt besked.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Det är utrett att en handläggare vid frivården upplyste BB om att AA hade begärt att få ta del av allmänna handlingar avseende honom.

Som Kriminalvården noterat i sitt yttrande har JO vid flera tillfällen uttalat att grundtanken bakom anonymitetsskyddet i 2 kap. 18 § tryckfrihetsförordningen innebär att en myndighet inte utan vidare bör föra vidare uppgifter om identiteten på någon som begär att få ta del av allmänna handlingar, även om informationen redan är känd (se t.ex. JO 2013/14 s. 615, dnr 3919-2012, JO 2017/18 s. 491, dnr 1167-2016, och JO 2018/19 s. 326, dnr 1200-2017).

Kriminalvården har inte redogjort för vilka överväganden handläggaren gjorde i samband med att upplysningen lämnades. Det har dock inte framkommit att det fanns några sakliga skäl för att på eget initiativ ge den aktuella informationen

till BB. Mot bakgrund av de intressen som bär upp offentlighetsprincipen anser jag att agerandet har varit olämpligt. Frivården förtjänar kritik för det inträffade.

När det gäller hanteringen i övrigt vill jag anföra följande. Enligt Kriminalvården var det svar som frivården gav till AA om att det inte fanns några handlingar att lämna ut i sig riktigt. Detta då hans förfrågan rörde vilka åtgärder som var pågående för BB och att ärendet hos frivården var avslutat eftersom BB inte längre stod under övervakning. I anmälan till JO har AA emellertid angett att hans begäran avsåg både avslutade och pågående åtgärder för BB. Olika uppgifter har alltså lämnats om vad den aktuella framställningen omfattade och i förlängningen om frivårdens svar var korrekt. Min bedömning är att ytterligare utredningsåtgärder inte skulle ge något annat resultat. Jag finner inte anledning att ifrågasätta Kriminalvårdens uppgifter om att det inte fanns några pågående frivårdsinsatser för BB men vill ändå påpeka följande. Myndigheten har uppgett att BB ringde till frivården nära inpå det att AA hade skickat in sin begäran om att få ta del av allmänna handlingar och att han då blev upplyst om denna. Det är naturligt att det ur AA:s perspektiv framstår som ett märkligt sammanträffande.

Avslutningsvis kan nämnas att jag denna dag har riktat kritik mot en annan frivård i ett liknande ärende (dnr 353-2025). Det som har kommit fram i de två ärendena visar att det på vissa verksamhetsställen inom Kriminalvården saknas grundläggande kunskaper om hur en begäran om utlämnande av allmänna handlingar ska hanteras. Myndigheten har uppgett att man behöver arbeta med att säkerställa att de anställda har tillräckliga kunskaper för att hanteringen ska ske på ett korrekt sätt. Jag instämmer i detta och förutsätter att så sker.

Det som i övrigt har framkommit motiverar inte några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av stf JO Stefan Holgersson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Jessica Jern har föredragit ärendet och byråchefen Catrine Björkman har deltagit i beredningen.